

4.4 Komparation av adjektiv och adverb

Adjektiv och adverb kan kompareras, dvs. de kan bilda former som används vid jämförelse mellan olika grader av en egenskap hos olika saker. Komparationsgraderna är tre: *positiv* (vacker), *komparativ* (vackrare) och *superlativ* (vackrast).

Komparativ bildas med tillägg av suffixet **-τερος, -τέρα, -τερον** och superlativ genom tillägg av suffixet **-τατος, -τάτη, -τατον**. Av adjektivet **δίκαιος** 'rättvis' i positiv får du således i komparativ **δικαιότερος, -τέρα, -τερον** 'rättvisare' och i superlativ **δικαιότατος, -τάτη, -τατον** 'rättvisast'.

Vid komparation av adjektiv med sigmastammar som **σαφής, σαφές** (stam **σαφές**) 'tydlig' blir komparationsresultatet **σαφέστερος, -τέρα, -τερον** 'tydligare' och **σαφέστατος, -τάτη, -τατον** 'tydligast'.

De nämnda komparationsformerna böjs som adjektiv efter första och andra deklinationerna. Observera att o-stammarnas vokal **ο** förlängs till **ω**, om föregående stavelse är kort: **σοφός, σοφώτερος, σοφώτατος**.

Vissa adjektiv kompareras med mindre vanliga suffix, nämligen i komparativ **-ίων** (mask. o. fem.), **-ιον** (neutr.) och i superlativ **-ιστος, -ίστη, -ιστον**, motsvarande vårt *-st* (t.ex. *visa-st*). Det är att märka att dessa suffix läggs till själva roten. Du får av positiven **καλός** såväl komparativen **καλλίων** (mask. o. fem.), **κάλλιον** som superlativen **κάλλιστος, -η, -ον** med dubbelt **λ** (dubbelt **λ** finns i roten). Komparativen **μείζων** (mask. o. fem.), **μείζον** (<*μεγ-ζων) och superlativen **μέγιστος, -η, -ον** kommer av adjektivstammen **μέγας, μεγάλη, μέγαν** (som är en avledning av roten **μεγ**).

Dessa komparativer böjs som en nasalstam efter tredje deklinationen: **εὐδαίμων** (mask. o. fem.), **-ον** (neutr.), gen. **-ονος**, etc. Fler exempel på adjektiv ges i S 47, 4 eller BJ 111.

ἀγαθός 'god'	ἀμείνων 'dugligare'	ἄριστος 'dugligast'
κακός 'dålig'	κακίων 'sämre'	κάκιστος 'sämst'
μικρός 'liten'	ἐλάττων 'mindre'	ἐλάχιστος 'minst'

Grekiskans suffix för **adverb** är i de allra flesta fall **-ως** i positiv, t.ex. **δικαίως** 'på ett rättvist sätt'. Adverbens komparativform är ingenting annat än motsvarande adjektivs komparationsform i *ackusativ singularis neutrum*, t.ex. **δικαιότερον** 'på ett mer rättvist sätt'. Superlativen är motsvarande adjektivs superlativ i *ackusativ pluralis neutrum*, t.ex. **δικαιοτάτα** 'på det mest rättvisa sättet'.

Det finns slutligen en del rumsadverb, som bildas med vissa suffix med olika betydelser: **-οὔ** för befintlighet, **-δε** för riktning *till* en plats och **-θεν** för riktning *från* en plats. Som exempel kan nämnas **οὐδαμοῦ** 'ingenstädes', **οἴκαδε** 'hem' och **πανταχόθεν** 'från alla håll'.

Uppgift 3

Läs den grekiska texten högt och översätt sedan!

- 1 Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης,
ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.
- 2 Ὁ θάνατος τὸ σαφέστατον τέλος.
- 3 Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα.
Μειζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. (1:a Kor. 13:13)
- 4 Ῥᾶόν ἐστι λέγειν ἢ πράττειν.
- 5 Οἱ Φοίνικες ναυτικώτατοι τῶν βαρβάρων ἦσαν.

-
- 1 σοφός, -ής, -όν vis - ἀνὴρ, ἀνδρός, ὁ man
  - 2 θάνατος, ου, ὁ död - σαφής, ἐς klar, tydlig, säker
τέλος, τέλους, τό slut
  - 3 νυνὶ nu - μένω jag förblir, stannar kvar - πίστις, εως, ἡ
tro - ἐλπίς, ἴδος, ἡ hopp - ἀγάπη, ης, ἡ (Guds) kärlek
τρεις, τρία tre - μείζων komp. = större; *här på sv.* 'störst'
  - 4 ῥᾶδιος lätt, bekväm, ῥᾶων, ῥᾶον lättare, ῥᾶστος lättast
λέγω jag talar - ἢ än (vid komparativer) πράττω jag handlar
  - 5 Φοῖνιξ, -ικος, ὁ fenicier - ναυτικός, -ή, -όν sjövan
βάρβαρος, ου, ὁ icke-grek, utlänning - ἦσαν imperf. 'var'

Det äldsta templet i Olympia uppfördes till Hera omkring år 600 f. Kr.

Detta rundtempel (tolos) i Olympia kallas Filippeion. Den makedoniske kungen Filip II tillägnade Zeus denna byggnad som tack för sin seger vid Chaironeia 338 f.Kr., där han vann över atenare och andra greker. Byggnadsarbetet fullföljdes av hans son Alexander den store. Templets diameter var 15,25 meter och det omgavs ytterst av 18 joniska kolonner. I templet fanns även bilder av Alexander, hans föräldrar och farföräldrar.

Det östra gavelfältet på Olympias Zeustempel har som motiv den lokala myten om en kappkörning mellan kung Oinomaos och den lydiske prinsen Pelops. Kompositionen har 21 figurer som fyller upp det triangulära gavelfältet (längd 26,39 meter och maximal höjd 3,47 meter). Situationen är ögonblicket före starten av den ödesdigra kappkörningen: Zeus i centrum som den osynlige domaren, på bildens vänstra del står Oinomaos med hustru Sterope jämte fyrspann samt på bildens högra del Pelops med Hippodameia och hennes tjänarinna jämte Pelops fyrspann. Längst till höger fanns den gamle siaren (syns ej på vår bild), som i kraft av sin siarförmåga visste att segern denna gång skulle gå till den unge prinsen från fjärran och inte till kungen. Efter Pelops har Peloponnesos uppkallats ('Pelops-ön').

Nedan: bildens högra del i större skala.

4.5 Infinitivens funktioner

I grekiskan förekommer ofta en infinitivfras som i svenskan motsvaras av en hel sats (bisats).

Infinitivfrasen kan stå som o b j e k t

1 efter sägeverb: ackusativ med infinitiv

Ξενοφῶν ἔφη (*imperfekt*) Xenofon sade
Κῦρον εἶναι (*infinitiv*) Πέρσῃν. att Kyros var perser.

I satsförkortningen ackusativ med infinitiv är subjektsdelen ett substantiv (eller ett pronomen eller adjektiv) i ackusativ och predikatsdelen en infinitiv, jfr *Jag hörde honom komma* = *Jag hörde att han kom*.

2 efter vissa åsiktsverb (t.ex. νομίζω 'jag anser', οἶμαι 'jag tror'): ackusativ med infinitiv

Οἱ Ἕλληνες νομίζουσι Grekerna anser perserna vara
τοὺς Πέρσας εὐδαίμονας rika/att perserna är rika.
εἶναι.

Ἐνόμιζον τοὺς στρατιώτας De trodde att soldaterna
ἦξειν. (fut. inf.: ἦκω 'jag kommer') skulle komma.

3 efter vissa viljeverb (t.ex. κελεύω jag befäller, βούλομαι jag vill, önskar, εὐχομαι jag ber): ackusativ med infinitiv

Ὁ Κῦρος ἐκέλευσε τοὺς Kyros befälde soldaterna att
στρατιώτας εὐθὺς μάχεσθαι genast strida mot fienderna/
τοῖς πολεμίοις. att de genast *skulle** strida mot
fienderna.

*Efter viljeverb kan den grekiska infinitiven översättas med 'skall, skulle + infinitiv'

Infinitivfrasen kan stå som a d v e r b i a l

4 för att beteckna *avsikten*, särskilt vid rörelseverb (t.ex. πέμπω jag skickar): final infinitiv

Ἐπεμψε πολλοὺς στρατιώτας Han skickade många soldater
φυλάττειν τὸ στρατόπεδον. för/till att bevaka lägret.

5. för att beteckna *följden*: konsekutiv infinitiv

Ἐχει ὦτα ἀκούειν. Han har öron så att han kan
(οὖς, ὠτός, τό öra) höra (Mark.4:9).

4.6 Tredje deklinationens stammar på -ι och -υ (πόλις, ἄστυ och ἡδύς, ἡδεΐα ἡδύ)

Substantiv på -ις har genom avljud fått tre stamvarianter: **πολ-ι**, **πολ-η(j)** och **πολ-ε(j)**. Observera att i *genitiv singularis* byts genom *kvantitetsomställning* stavelsen -η-ος mot -ε-ως.

stamvarianter		πολ-ι/ -η/ -ε	
Singularis	Fem.	<i>staden</i>	
Nominativ	ἡ	πόλις	< πολι-ς
Genitiv	τῆς	πόλεως*	< πολη-ος*
Dativ	τῇ	πόλει	< πολη-ι
Akusativ	τήν	πόλιν	< πολι-ν
Pluralis		<i>städerna</i>	
Nominativ	αἱ	πόλεις	< πολη-ες
Genitiv	τῶν	πόλεων	
Dativ	ταῖς	πόλεσι(ν)	
Akusativ	τάς	πόλεις	

*Kvantitetsomställning från stavelsen η-ος till stavelsen ε-ως

Substantiv av denna typ är **δύναμις** 'makt, kraft', **φύσις** 'natur', **γνώσις** 'kunskap', **κρίσις** 'dom', **πίστις** 'tro'. Ord med slutet på -ις möter vi också i lånord som 'praxis' och 'skepsis' (som bevarat hela nominativformen av **πράξις** och **σκέψις**), 'tes' och 'kris' (här endast stammen av **θέσις** och **κρίσις**) samt 'bas' – 'basis' och 'dos' – 'dosis' (både stam och hela nominativformen av **βάσις** och **δόσις**).

Likhet med ι-stammarna har vissa υ-stammar: **πέλεκυς**, ὄ, 'bila', gen. **πελέκεως**, dat. **πελέκει**, ack. **πέλεκυν** och **ἄστυ**, τό, 'stad', gen. **ἄστεως**, dat. **ἄστει**, ack. **ἄστυ** (genitiverna i analogi med **πόλεως**), se beträffande pluralis S 40 och BJ 91.

Även adjektiviska υ-stammar finns: **ἡδύς** ljuv (ἡδυ υ-variant och ἡδε ε-variant) heter i singularis nom. **ἡδύς**, **ἡδεΐα**, **ἡδύ**, i gen. **ἡδέος**, **ἡδεΐας**, **ἡδέος**, i dat. **ἡδεῖ**, **ἡδεΐα**, **ἡδεῖ**, i ack. **ἡδύν**, **ἡδεΐαν**, **ἡδύ**, se beträffande pluralis S 41 och BJ 107.

Uppgift 4

Läs den grekiska texten högt och översätt sedan!

- 1 Ἡ Ἀκρόπολις ἐστὶ μέρος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.
  - 2 Καὶ τῇ φύσει ἄβατός ἐστι καὶ ὑψηλοῖς τείχεσιν ἰσχυρὰ καὶ ἰσχύι δυσάλωτος.
  - 3 Ἐπ' Ἀψευδοῦς ἄρχοντος τὰ Προπύλαια ἐξοικοδόμησε Μνησικλῆς, δι' ὧν καὶ νῦν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐρχόμεθα.
  - 4 Ἡ μὲν ἀνάβασις ἐστὶ πάνυ τραχεῖα, εἰσβαίνουσι δὲ ὄψις λαμπρά ἐστι.
  - 5 Ἔτι τὰ ἑρείπια τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ τῆς Νίκης ἱεροῦ δεινῶς ἡμᾶς ἐκπλήττει.
  - 6 Οἱ Ἀθηναῖοι μακρὰ τεῖχη ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς τὴν θάλατταν ὤικοδόμησαν.
-

- 1 μέρος, μέρους, τό del - Ἀθῆναι, ὧν, αἱ Aten
- 2 φύσις, φύσεως, ἡ natur: τῇ φύσει 'genom, till sin natur' ἄβατος, ον otillgänglig - ὑψελός, ἡ, ὄν hög - τεῖχος, τείχους, τό mur - ἰσχυρός, ἄ, ὄν stark - ἰσχύς, ἰσχύος, ἡ styrka, starkt försvar - δυσάλωτος, ον svår att intaga
Sammansatta adjektiv har gemensam ändelse för mask. o. fem.
- 3 ἐπ' Ἀψευδοῦς ἄρχοντος 'under Apseudes arkontat' (433/32 f.Kr.) – Προπύλαια, ων, τά Propyléerna i Athen
ἐξ-οικο-δομέω jag fullbordar - δι' = διά prep. med gen. 'genom' - καὶ νῦν även nu, också idag - ἔρχομαι jag går
- 4 ἀνάβασις, ἀναβάσεως, ἡ uppgång – τραχύς, εἶα, ὕ
ojämn, stenig, se böjning S 41 och BJ 107 - πάνυ adverb 'mycket' - εἰσ-βαίνουσι här presens particip i dat. plur. av εἰσβαίνω jag går dit upp - ὄψις, ὄψεως, ἡ anblick, utsikt - λαμπρός, ἄ, ὄν strålande
- 5 ἑρείπια, ἑρειπίων, τά plur. 'ruiner' - ἱερόν, οὐ, τό tempel
δεινῶς väldigtt - ἐκπλήττω jag förskräcker, här 'jag griper'
- 6 ἄστν, ἄστεως, τό stad - οἰκο-δομέω jag bygger
forts. STEG 4 c